

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Nicolai Cavssini Trecensis, E Societate Iesv, De Eloqventia
Sacra Et Hvmana Libri XVI**

Caussin, Nicolas

Coloniae Agrippinae, 1634

54. Alia Similitudinis diuisio, in Parabolam, Exemplum, Inductionem: Ac
primùm de Parabola.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-70090](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-70090)

*Alia similitudinis diuisio, in parabolam,
exemplum, inductionem.*

Ac primum de parabola.

CAPVT LIIII.

Similitudinem vulgò diuidunt in parabola-
lam, inductionem, & exemplum.

Parabola propriè est rerum alioqui diuer-
sarum, in vna, aut pluribus affectionibus col-
latio. Dixi, diuersarum, nà genus est aliquod
similitudinis, quod citra vllam trãslationum
mixturam, ex rebus penè paribus vsurpatur,
quales sunt exemplorum comparationes, vt
si conferatur orator cum oratore, cum iudice
iudex, Imperator cum Imperatore. At para-
bola ingeniosior est, & res que comparentur,
vt ait Quintilianus, longius repetere solet.

Vnde Aristoteles dixit, parœmiã, siue pa-
rabolas, fieri $\alpha\pi'$ α' $\delta\epsilon$ $\tau\eta'$ α' σ' , à forma ad
formam: sic ager cum animo, præceptor cum
colono, scutum cum Martis phiala compara-
tur.

Educuntur autem parabola, partim à rebus
naturalibus, vt à celo, syderibus, elementis,
meteoris, animantibus, plantis, lapidibus, &
cæteris eiusmodi, partim ab artibus, & scien-
tijs, rebus moralibus, & ciuilibus, animatis,
inanimis, profanis, sacris, humanis, diuinis.
Nihil est denique in rerum natura, quod in
similitudinem, conformationemq; aliquam
trahi non possit. Ex quo apparet, quàm varia
sit, & locuples parabola, quæ latissimè per to-
tius mundi vniuersitatem sese diffundat.

Hoc certè dicendi genus ita placuit anti-
quis, maximè verò Hæbreis, omnium homi-
num sapientissimis, vt quicquid modò in elo-
quentia esset lectissimum, & valde figuratū,
hoc $\mu\alpha\chi\alpha$ *majchal* parabolam dicerent, & ita
quidem Salomon aureum prouerbiorum li-
brum inscripsit, non quod omnia per simili-
tudinem dicta sint, plurimæ enim $\gamma\epsilon\upsilon\alpha\iota$ sunt
absolutæ, sed à nobilissima, quàm existimabat
parte, totum librum denominauit.

Eandem parabolarum in sublimi præser-
tim locutione, rationem ab Hæbreis accep-
tam omnes Orientales sunt consecrati, & hoc
ipso tempore, qui apud eos doctius, vrbani-
usque loquuntur, quam plurima efferunt per
parabolas. Nec dubitabit, hūc apud eos prin-

cipem fuisse sermonem, & quasi cæterarum
omnium locutionum dominam parabolam,
qui animaduertit, apud Hæbræos eodè ver-
bo exprimi, dominari, & parabolicè loqui,
hoc enim est $\mu\alpha\chi\alpha$, quasi ad solos principes,
& rerum dominos attinerent parabola:

Adde etiam vetus illud Scythicæ eloquen-
tiæ monumentum, quod est in Quinto Cur-
tio, Vbi Principes totius gentis viri, apud A-
lexandrum Regem legatione fungentes,
multa per rotundas, & concisas parabolas ex-
primunt, vt; (Quid tu ignoras arbores mag-
nas diu crescere, vna hora extirpari? stultus
est, qui fructus earum spectat, altitudinem
non meretur. Vide, ne dum ad cacumen per-
uenire contendis, cum ipsis ramis, quos com-
prehenderis, decidas. Leo quoque minima-
rum auium fit pabulum, & ferrum rubigo
consumit. Nihil tam firmum est, cui, non sit
etiam periculum ab inualido.

Non ex alio fonte, quàm ab Hæbræorum
imitatione manarunt Pythagoræ symbola, &
quæ celeberrima semper fuerunt Aegyptio-
rum Hieroglyphica.

Distinguitur porò parabola in quatuor
genera: vna est *addeus*, secunda *statis*, ter-
tia *phorus*, quarta *spafus*. Parabola habitudi-
nis, affectus sit, cum habitudine, & affectio-
ne; naturæ, & actionis, cum in natura, & acti-
one res comparantur. Quæ collatio uobilior
est, & maior. Quot enim, & quàm varia, ex
natura, & actionibus animalium, virtutum
ad homines traducuntur argumenta?

Nihil opus est hic persequi pluribus, cum
plena sint his collationibus sacra, profanaque
argumenta: satagebant enim veteres, quic-
quid modò ex naturali historia, varijsque an-
tiquarum lectionibus selegerant, ad morum
institutionem traducere?

Sic D. Ambrosius, postquam ciconias tur-
matim exeuntes, stipantesque cornices de-
scripsit, ad exemplum transfert hospitalitatis,
his verbis,

Exercitum credas cum signis suis pergere,
sic omnes viandi, comitandique, & præeun-
di ordinem seruant. Cornices autem dedu-
cunt eas, ac dirigunt, & velut quibusdam
turmis stipatricibus prosequuntur, aded vt
adiumenta quædam bellantibus aduersus in-
imicas aues conferre credantur, & proprijs
periculis bella aliena suscipere. Cuius rei in-
dicium est, quia nullæ per interuallum illius
temporis, reuadere in locis reperiuntur. Et quia

Bb 2 cum

Quintil. l.
5.
Arist. l. 3.
Rh. c. 18.

cum vulneribus reuertentes, manifesta quadam sui sanguinis voce, certisque loquuntur indicijs, grauium se certaminum subijlle confictum.

(Tum infertur Apodosis.)

Discant homines hospitalia seruare iura, & ex aurbus cognoscant, quid religionis hospitibus sit deferendum, quod obsequium deputandum.

Vbi paulò longius ducuntur parabolæ, colligunturq; acutius: tunc in imaginem, & emblemata efformantur, quale est illud ex Aeliano. Si velis salutem leuiori damno emptam exprimere, cum hoc lemmate: *No peream peccat, vel pro tota pars bene deperditur*, pinge Orcynum sibi vulnus inferentem, vt hamum quo tenetur, eiciat.

Emblama
de Orcyno
pice.

Piscis est Cetaceus, qui natura, non arte, quæ sibi maximè conducunt, intelligit. Itaque si quando hamo captus, & confixus fuerit, primùm quidem luctatur quatum potest, vt expellat, quod si minimè facere possit, vulnus secat magis luculèrum, & corporis damno, se ab hamo molestia, capturaque expedit.

Hoc faciunt qui vitam, & salutem leuioribus redimunt detrimentis. Sic plerumq; vbi non suppetunt ex historia, sumuntur ex fabulis, & apologis, quæ plurimum habent venustatis, vt ad hanc sententiam illustrandam, *Mendacium cauda nigrescit*, Simij parabola.

Simia elo-
gans para-
bola.

Mercatores in nauì Atticam legébant, cum simiolis, vt fieri asolet, lufitantes, cum ecce grauis tempestas, & præfens naufragium. Jamque disiectis, & fluitantibus pene omnibus, habat in vadis simius. Hunc Delphinus pusionem ratus, simulque miseratione ductus, qua in homines commoueri solet, blandissimè defert humeris ad portum. Iam in cōspectu erat Piræus, & tædium laboris falebant sermonibus. Simius de suo genere interrogatus, se Ciuem Atheniensem, & nobilem, & luculentis opibus prædicat. Postremò cum quaereretur ab eo, an Piræum nosset (erat autem portus Athenensis infantissimo cuique notus) Noui, inquit, noui, optimus ille est mihi amicus; & summus, ac imprimis familiaris. Delphinus tam impudenti mendacio offensus, vanum simiolum aquis suffocandum reliquit.

Aristot.
Rb. li. 2. ca.
39.

Nec minus venustatis habet ea, quæ referuntur ab Aristotele inter probationis orationis exempla, qua Aesopus fertur apud Samios, virum Reipublicæ Principem, repetundarum

accersitum, in summo capitis discrimine defendisse.

Vulpes, inquit, dum flumen transiret, in quandam voraginem, rapido aquarum cursu detrusa est, cumque illinc non posset emergere, diu afflicta, & a caninis muscis stimulatam iacuit, cum ecce Erinaceus fortè transiens, misericordia commotus, quatit a vulpe, an illas caninas muscas auferret, vt miseram molestia expeditet. Minimè, inquit, quas enim vides caninae muscæ, iam mei sanguinis plenæ sunt, eoque paruo contentæ: Si verò eas abstuleris, alia venient famelice, quæ reliquum sanguinem ebibent. Sic etiam (inquit ille) viri Samij; hic quidem homo nihil amplius volædit, est enim diues: si verò huc interficiatis, succedent alij esurientes, qui vos, & vestras fortunas penitus exsurgent.

Hanc probationum suauitatem Aristoteles iure commendat, quarum tanta vis est, vt, quod ab oratore potissimum spectatur, persuadent simul, & delectent. Hæc me causa impulit, vt quod ad delicias, & ornamenta eloquentiæ maximè facere existimabam, multas leuissimarum iconum centurias in vnum volumen coagmentarem, quod opus diu à me postulatam, tandem in publicam utilitatem emisi.

De exemplo, & probationibus à comparatis.

CAPVT LV.

Pologos, quos in Parabolis enumerauimus, nonnulli cum exemplis confundunt, inter quos etiam est Aristoteles libr. 2. Rhetor. cap. 39. Nam exemplorum duo facit genera. Vnum quod rerum præteritarum expositionem habet: alterum, quod ab ipso oratore factum est, & excogitatum. Malo tamen exemplum cum Cicerone definire, facti alicuius, vel dicti, cum certi auctoris nomine expositionem, quo fit, vt exempla communius appellentur: quæ ex hominum vita expressa sunt, facta vero ab oratore, vt fabulæ, apologi potius & parabolæ nomenclantur.

Cicero. 2.
Rhetor.

Exemplorum autem ratio, licet minus habeat ingenij, & iucunditatis, quam iste parabolæ deliciae, tamen si rectè fiat, grandis est, & ad persuadendum efficax, cum præfer-

tim